Markowski Mowa (1776)

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

MOWA

J. Pana MARKOWSKIEGO Stolnika Mielnickiego Posła Podlaskiego.

Roku 1776. na Seymie Miana.

KROLU Nayiaśnieyszy PANIE Moy Miłościwy.

Prześwietne Rzeplitey zgromadzone Stany.

JEstem tego przeświadczenia, że umysł W. K. Mci, rownie czysty jak wspaniały, w intencyiach stanowienia, pożyteczności Narodowi, woli głos słyszeć Obywatela maiącego śmiałość, wyrazić co mu się zdawa bydź przeciwnym, niżeli widzić milczącego, w poniewolney postaci zezwalaiącego, a nawet w materyach ktore pokątnie sam bydź twierdzi, nieugoionemi ranami Oyczyzny.

Niech mi się godzi Nay: Panie przy Proiekcie Rady nieustaiącey. Nayprzod przecytać, od Woiewodztwa moiego Instrukcyą nam dano. *Dopraszać się będą J. W. Posłowie, aby Consilium Permanens in toto skassowane było.* Powod podobno do tego wspoł Bracia nasi mieli, iż Im się zdało bydź rzeczą przeciwną. Kray y Obywatele z mnieyszeni, Magistratury powiększone, znakomitsze dochody odięte, a expens rozszerzono. Ci więc acz zacni Mężowie Rady, przecież są nowym kosztem Mężom ubostwa; Może nasi Woiewodztwa Podlaskiego Obywatele, na niezyznych y drobnych Ziemi leżąc rozmiarach, y do światley w konsekwencyach edukacyi, niemaiąc dostatecznego maiątku, mylaią się

)(in

XVIII. 2. 432
http://rcin.org.pl

in ſuppoſitis, w proſtocie ſwoiey, tylko formuiąc Duſze, na Staropolſkiey Cnocie, a umyſł konwinkuiąc dawnieyſzemi doświadczeniami. Ci mowie Woiewodztwa Podlaſkiego Obywatele, Poſelſtwa charakter wkładaiąc, tkliwie na nas wołali: Powroćcie nam wiek ow złoty, powroć cie dni ſwobodne y ſpokoyne, w ktorych Rządcow było mało, a pomyślności wiele. Krol y Prawo niech będą naſzemi iedynemi Panami, w odmianie Praw kardynalnych, nowości żadney nie ſtwarzaycie, *Talem nobis relinquite Patrium, qualem accepiſtis.*

Lecz kiedy widzę że większość zdań Conſilium permanens utrzymuię, y te Magiſtrature za użyteczną Kraiowi oſądza; niechże tak pozoſtaie iak wprzed-dwuletnim ſtworzeniu ſwoim bydź zaczeła, z rożnicą to ieſzcze, aby Prawa Majeſtatowi ſłużące, ktore zaiela, teraz powrociła.

Niech Praw Krolom właściwych, y Praw Narodowych, na Miniſterya y Jurysdykcye rządnie podzielonych, ani tłumaczy, ani pod ſwoie ſamowładność podbiia; Funduymy Rade nieuſtaiącą, na tych ſłowach w Proiekcie wyrażonych. *Niewdaiąc ſię w żadnym przypadku w Prawodawſtwo, ani w moc ſądowo, iedynie exekucyi Praw aby pilnowała.* A inſze ſłowa tłumaczeń Prawa, *ſuſpens ab Officio*, z mocy Rady odcinaymy, na wzor Ogrodniczego doświadczenia, ktorzy zapobiegaiąc, aby całe drzewo nie podać w niebeſpieczeńſtwo, cząſtki iego nadpſute, zdrowość totalną zarazić mogące zaraz odcinaią. Wſzakże znaydzie inne zabawy *Conſilium permanens*, pożyteczności ſwoiey dla kraiu, gdy procz poſtrzegania Exekucyi Praw, we wſzyſtkich ogulnie materyach, ſzczęśliwość lepſzą oznaczyć mogące formować będzie Proiekta, y co dwa lata Seymuiącey Rzeczypoſpolitey, z tey winnicy ktorey byli operaryu-

http://rcin.org.pl

raryuſzami, iako naydoyrzalſze myśli y prac ſwoich przynioſą owoce; Więcey zaś, czyli wſzyſtko pozwoliwſzy, może byśmy z czaſem iedli owoc gorſzki zaraźliwy. A potomność by na nas wołała, *Parentes noſtri guſtaverunt uvam acerbam & dentes Filiorum obſtupuerunt.*

Na ten ſkład Rady nieuſtaiącey, acz z zacnych Mężow złożony, y Prawem R. 1775. dość ściśnięty, że ſię nayduią ſkargi o przeſtępſtwa Praw, nic ieſt mowić tczemi ſłowy, bo do probacyi nayduią ſię rzeczywiſte dowody. *Rada nieuſtaiąca*, Upadły na przeſzłym Seymie Proiekt, y w Konſtytucyi nienayduiący ſię, Kommiſſyi U. Azarycza z U. Pinińſkim, w trzy mieſiące po Seymie ſtworzyła, nakazuiąc aby zeſzłego Seymu Sekretarz, koniecznie do Akt podał, co gdy dopełnił; znać go kazała ſtronom za Prawo naylegalnieyſze. *Rada nieuſtaiąca*, uchyliła konſtytucyą 75. *Res. folio* 157. *titulo* rezolucya receſſu względem wſi Januſzewicz, bo Exekucyą oney zakazała do przyſzłego Seymu. *Rada nieuſtaiąca* też Konſtytucyą *folio* 23. *titulo* uſtanowienie ſądow Seymowych odmieniała, decyduiąc aby nad przepiſane w niey ſpraw gatunki ſądzić ſię maiące, inne wykroczenia Praw, y oſoby nie ſłuchaiące napomnienia *Conſilii permanentis*, ſądzone były. *Rada nieuſtaiąca* Konſtytucyą 68. *Res.* o Randze Urzędnikow wyraźnie przepiſaną uchyliła, naznaczaiąc Marſzakowi Rady nieuſtaiącey pierwſzeńſtwo *in Ordine equeſtri ubique locorum. Rada nieuſtaiąca.* W ſprawie Steckiego Staroſty Owruckiego *per totum* Dekret Kommiſſyi Seymowey odmieniła.

Y innych tym podobnych zażalen ſłyſzemy wiele, ale rządniey uſłyſzemy, gdy delegowani do przeyrzenia czynow *Conſilii permanentis*, zechcą nam ſprawiedliwą czynić relacyą. Jeźli więc w ściſłych zoſtaiąca opiſach, *Rada nieuſtaiąca*, y Prawodaćtwo y w moc ſądowo

http://rcin.org.pl

dowo wdawała się, iakże iey nowych bądź w naydel-katnieyszych punktach, przydawać władzy przybytkow.

Nayiaś: Krolu Panie moy miłościwy. Gdyby Prawa dla żyiących były tylko pisane, a nie y dla potomnych, ochotniebym stanoł na tym, iż ieźli mamy nadawać mocy więcey *Consilio Permanenti*, wolałbym Tobie Nayiaś: Panie: Rządca bowiem Narodu ktoreń Prawa nasze zaślubił, z ukochania Polakow na Tron zaprowadzony, wielkością Duszy y rozumu Europe całe przekonywaiący, niebyłby by nam tak straszny, tak trwożący, iak wiele innych osob, w skład Rady wchodzących, ktorzy albo ukochaniem innych świata części, à nienawidzeniem własnego: albo biorący Edukacyą z cudzych Narodow, a swoiego nieznaiący, pociągać mogą Ustawy, z nayprzeciwnieyszym sposobem wzgadzaniu się z naszym Krolestwem.

Te reprezentacye moie u Tronu sprawiedliwego W. K. Mci składam, a na powiększenie mocy Radzie nieustaiącey, Imieniem całego Woiewodztwa mego nie pozwalam. Pozwalać bowiem tłumaczenia Praw ogulnych, tłumaczenia Praw Ministrom służących, iest to iedno co wszystkie Prawa, wszystkie Stany, oddać wmoc *Consilio permanenti.*

Jest to iedno co Seym zrobić Seymikiem, à *Radę nieustaiącą* Seymem. A tak stałaby się Rzeczpospolita podobno owey Matce, ktora zbytecznie ukochawszy Dzieci, oddała im wszystek swoy maiątek, a ci zapominaiąc w krotce dobrodzieystw, przywodzą Matkę do stanu, płakać tylko na swe czynność mogącego.

3204
XVIII. 2. 432
http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

XVIII.2.432

http://rcin.org.pl